

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

19. maj 2022 *

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – direktiv (EU) 2016/343 – artikel 8 – retten til at være til stede under retssagen – underretning om retssagen – ikke muligt at finde den tiltalte, selv om de kompetente myndigheder har gjort en rimelig indsats – mulighed for udeblivelsessag og udeblivelsesdom – artikel 9 – retten til en ny retssag eller til et andet retsmiddel, som giver mulighed for en fornyet prøvelse af sagens realitet«

I sag C-569/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien) ved afgørelse af 27. oktober 2020, indgået til Domstolen den 30. oktober 2020, i straffesagen mod

IR,

procesdeltager:

Spetsializirana prokuratura,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C. Lycourgos (refererende dommer), og dommerne S. Rodin, J.-C. Bonichot, L.S. Rossi og O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Europa-Kommissionen ved M. Wasmeier og I. Zaloguin, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 13. januar 2022,

afsagt følgende

* Processprog: bulgarsk.

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8 og 9 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT 2016, L 65, s. 1), artikel 4a i Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne (EFT 2002, L 190, s. 1), som ændret ved Rådets rammeafgørelse 2009/299/RIA af 26. februar 2009 (EUT 2009, L 81, s. 24) (herefter »rammeafgørelse 2002/584«), samt artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en straffesag mod IR vedrørende forhold, der kan udgøre overtrædelser af afgiftslovgivningen, som kan medføre frihedsstraf.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 9., 10., 33., 35.-39., 42., 43. og 47. betragtning til direktiv 2016/343 har følgende ordlyd:
 - »(9) Formålet med dette direktiv er at styrke retten til en retfærdig rettergang i straffesager ved at fastsætte fælles minimumsregler for visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen.
 - (10) Ved at fastsætte fælles minimumsregler om beskyttelse af mistænkte og tiltalte proceduremæssige rettigheder har dette direktiv til formål at styrke medlemsstaternes tillid til hinandens strafferetlige systemer [...]
 - [...]
 - (33) Retten til en retfærdig rettergang er et af grundprincipperne i et demokratisk samfund. De mistænkte og tiltalte ret til at være til stede under retssagen udspringer af denne ret og bør være sikret i hele [Den Europæiske Union].
 - [...]
 - (35) De mistænkte og tiltalte ret til at være til stede under retssagen er ikke absolut. På visse betingelser bør mistænkte og tiltalte udtrykkeligt eller stiltiende, men dog utvetydigt, have mulighed for at give afkald på denne ret.
 - (36) Under visse omstændigheder bør det være muligt at afsige en afgørelse om en mistænks eller tiltalts skyld eller uskyld, selv om den pågældende person ikke er til stede under retssagen. Dette kan være tilfældet, såfremt den mistænkte eller tiltalte i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde, og ikke desto mindre undlader at give møde. Underretning af en mistænkt eller tiltalt om retssagen bør forstås som at indkalde vedkommende personligt eller ad anden vej at give den pågældende en officiel meddelelse om tid og sted for retssagen på en måde, der gør det muligt for vedkommende at blive bekendt med retssagen. Underretning af den mistænkte

eller tiltalte om konsekvenserne af at undlade at give møde bør navnlig forstås som at underrette den pågældende om, at der kan afsiges en afgørelse, uden at vedkommende møder op til retssagen.

- (37) Det bør også være muligt at afholde en retssag, der kan resultere i en afgørelse om skyld eller uskyld, uden at en mistænkt eller tiltalt er til stede, hvis den pågældende er blevet underrettet om retssagen og har givet en advokat, som er udpeget af den pågældende eller af staten, fuldmagt til at repræsentere sig under retssagen, og som repræsenterede den mistænkte eller tiltalte.
- (38) Når det afgøres, om den måde, hvorpå den mistænkte eller tiltalte er blevet underrettet, er tilstrækkelig til at sikre, at den pågældende er bekendt med retssagen, bør der, hvor det er relevant, også tages særligt hensyn til den omhu, som de offentlige myndigheder har udøvet for at underrette den pågældende, og til den omhu, som den pågældende har udøvet for at modtage den underretning, som er rettet til vedkommende.
- (39) Når medlemsstater giver mulighed for afholdelse af retssager uden, at den mistænkte eller tiltalte er til stede, men betingelserne for at træffe en afgørelse, uden at en bestemt mistænkt eller tiltalt er til stede, ikke er overholdt, fordi den mistænkte eller tiltalte ikke kunne findes, selv om der er blevet gjort en rimelig indsats, f.eks. fordi den pågældende er flygtet eller forsvundet, bør det dog være muligt at træffe en afgørelse uden, at den mistænkte eller tiltalte er til stede[,] og at fuldbyrde denne afgørelse. I så fald bør medlemsstaterne sikre, at mistænkte eller tiltalte, når de underrettes om afgørelsen, navnlig når de pågribes, også underrettes om muligheden for at anfægte afgørelsen og om retten til en ny retssag eller et andet retsmiddel. [...]

[...]

- (42) Medlemsstaterne bør sikre, at der ved gennemførelsen af dette direktiv, navnlig retten til at være til stede under retssagen og retten til en ny retssag, tages hensyn til de særlige behov hos sårbare personer. I henhold til Kommissionens henstilling af 27. november 2013 om retssikkerhedsgarantier for sårbare personer, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager [(EUT 2013, C 378, s. 8)], bør sårbare mistænkte eller tiltalte forstås som alle mistænkte eller tiltalte, der ikke er i stand til at forstå eller deltage effektivt i en straffesag på grund af deres alder, deres fysiske eller mentale tilstand eller eventuelle handicap, som de måtte have.
- (43) Børn er sårbare og bør nyde en særlig grad af beskyttelse. Derfor bør der med hensyn til nogle af de rettigheder, der er fastsat i dette direktiv, fastsættes særlige proceduremæssige garantier.

[...]

- (47) I dette direktiv overholdes de grundlæggende rettigheder og principper, som er anerkendt i chartret og i [den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (EMRK)], herunder forbuddet mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling, retten til frihed og sikkerhed, respekten for privatliv og familieliv, retten til respekt for menneskets integritet, børns rettigheder, integration af mennesker med handicap, retten til adgang til effektive retsmidler og retten til en retfærdig rettergang, uskyldsformodningen og retten til

et forsvar. Der bør især tages hensyn til artikel 6 [TEU], hvori det hedder, at Unionen anerkender de rettigheder, friheder og principper, der findes i chartret, og hvorefter de grundlæggende rettigheder, som de er garanteret ved EMRK, og som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, udgør generelle principper i EU-retten.«

4 Direktivets artikel 1 med overskriften »Genstand« bestemmer:

»Dette direktiv fastlægger fælles minimumsregler vedrørende:

- a) visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager
- b) retten til at være til stede under retssagen i straffesager.«

5 Direktivets artikel 8 med overskriften »Retten til at være til stede under retssagen« fastsætter:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte har ret til at være til stede under retssagen.

2. Medlemsstaterne kan fastsætte, at en retssag, der kan resultere i en afgørelse om en mistænkt eller tiltalts skyld eller uskyld, kan afholdes, uden at vedkommende er til stede, på betingelse af:

- a) at den mistænkte eller tiltalte i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde, eller
- b) at den mistænkte eller tiltalte, der er blevet underrettet om retssagen, repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som er udpeget enten af den mistænkte eller tiltalte eller af staten.

3. En afgørelse, der er truffet i overensstemmelse med stk. 2, kan fuldbyrdes over for den pågældende mistænkte eller tiltalte.

4. Såfremt medlemsstaterne fastsætter en mulighed for afholdelse af retssager, uden at mistænkte eller tiltalte er til stede, men det ikke er muligt for de kompetente myndigheder at opfylde betingelserne fastsat i denne artikels stk. 2, fordi en mistænkt eller tiltalt ikke kan findes, selv om der er blevet gjort en rimelig indsats, kan medlemsstaterne fastsætte, at en afgørelse alligevel kan træffes og fuldbyrdes. I så fald sikrer medlemsstaterne, at mistænkte eller tiltalte, når de underrettes om afgørelsen, navnlig når de pågribes, også underrettes om muligheden for at anfægte afgørelsen og om retten til en ny retssag eller et andet retsmiddel i overensstemmelse med artikel 9.

[...]

6 Samme direktivs artikel 9 med overskriften »Retten til en ny retssag« har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at når mistænkte eller tiltalte ikke var til stede under deres retssag, og de betingelser, der er fastsat i artikel 8, stk. 2, ikke var overholdt, har de ret til en ny retssag eller til et andet retsmiddel, som giver mulighed for en fornyet prøvelse af sagens realitet, herunder bedømmelse af nyt bevismateriale, og som kan føre til, at den oprindelige afgørelse ændres. Medlemsstaterne sikrer i den forbindelse, at disse mistænkte og tiltalte har ret til at være til stede, således at de effektivt kan deltage i overensstemmelse med de procedurer, der er fastlagt i henhold til national ret, og udøve retten til et forsvar.«

Bulgarsk ret

- 7 Artikel 55, stk. 1, i Nakazatelno-protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven) fastsætter:
»[...] Tiltalte har følgende rettigheder: [...] at være til stede under retssagen i straffesager [...]«
- 8 Strafferetsplejelovens artikel 94, stk. 1 og 3, bestemmer:
»1. Det er et krav, at en repræsentant bistår den tiltalte i straffesagen, hvis:
[...]
8. sagen behandles, uden at tiltalte er til stede
[...]
3. Når det er et krav, at en repræsentant bistår den tiltalte, udpeger den kompetente myndighed en advokat som repræsentant.«
- 9 Strafferetsplejelovens artikel 247b, stk. 1, har følgende ordlyd i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for den præjudicielle forelæggelse:
»[...] Ved forkyndelsen af anklageskriftet underrettes tiltalte om datoen for det indledende retsmøde [...], om retten til at give møde med en advokat efter eget valg og om muligheden for at få beskikket en advokat i de tilfælde, der er omhandlet i artikel 94, stk. 1, samt om, at sagen kan behandles og afgøres, uden at tiltalte er til stede, jf. artikel 269.«
- 10 Strafferetsplejelovens artikel 269 fastsætter:
»1. I sager, hvor tiltalte er anklaget for en alvorlig straffelovsovertrædelse, er tiltaltes tilstedeværelse under retssagen obligatorisk.
[...]
3. Når dette ikke er til hinder for fastlæggelsen af, hvad der er objektivt sandt, kan sagen behandles, uden at tiltalte er til stede, såfremt:
1) tiltalte ikke befinder sig på den angivne adresse eller har ændret adresse uden at underrette den kompetente myndighed herom
2) tiltaltes opholdssted i Bulgarien ikke er kendt og ikke har kunnet fastslås efter en ihærdig eftersøgning
[...]«
- 11 Strafferetsplejelovens artikel 423, stk. 1, har følgende ordlyd i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for den præjudicielle forelæggelse:
»[...] En person, der er dømt in absentia, kan inden for en frist på seks måneder regnet fra det tidspunkt, hvor den pågældende får kendskab til den endelige straffedom, eller tidspunktet for den faktiske udlevering af den pågældende til Republikken Bulgarien fra et andet land, fremsætte

begæring om genoptagelse af straffesagen under henvisning til, at vedkommende ikke var til stede under behandlingen heraf. Begæringen tages til følge, medmindre den dømte person er flygtet efter underretningen om anklageskriftet i forbindelse med den indledende procedure med den virkning, at proceduren i henhold til artikel 247b, stk. 1, ikke kan gennemføres, eller ikke har givet møde i retsmødet uden gyldig grund, efter at den nævnte procedure er blevet gennemført.«

- 12 Strafferetsplejelovens artikel 425, stk. 1, nr. 1), er affattet således:

»Når retten finder, at begæringen om genoptagelse er velbegrundet, kan den ophæve dommen [...] og hjemvise sagen til fornyet behandling med angivelse af, på hvilket trin den fornyede behandling af sagen skal indledes.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 Spetsializirana prokuratura (særlig anklagemyndighed, Bulgarien) indledte en straffesag mod IR, der var tiltalt for deltagelse i en organiseret kriminel gruppe med henblik på at begå overtrædelser af afgiftslovgivningen, der kan medføre frihedsstraf.
- 14 Oprindeligt blev et anklageskrift forkyndt personligt for IR.
- 15 Efter denne forkyndelse angav IR den adresse, han kunne kontaktes på. Han blev imidlertid ikke fundet på denne adresse, da den retslige fase af straffesagen blev indledt, navnlig ikke, da den forelæggende ret, Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien), forsøgte at indkalde ham til retsmødet. Den forelæggende ret beskikkede en advokat, som dog ikke kom i kontakt med IR.
- 16 Da det anklageskrift, som var blevet forkyndt for IR, var mangelfuldt, blev det erklæret ugyldigt, og retssagen blev derfor afsluttet. Der blev efterfølgende udarbejdet et nyt anklageskrift, og sagen blev genoptaget. Ved denne lejlighed blev IR igen eftersøgt, herunder gennem pårørende, tidligere arbejdsgivere og udbydere af mobiltelefoni, men det var ikke muligt at finde ham.
- 17 Den forelæggende ret har heraf udledt, at IR er flygtet. Efter dens opfattelse kan sagen under disse omstændigheder pådømmes, uden at IR er til stede. Den er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en sådan situation er omfattet af artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 eller snarere af dette direktivs artikel 8, stk. 4. Det er vigtigt, at dette spørgsmål afgøres, eftersom straffedomstolen, når den afsiger en udeblivelsesafgørelse, skal angive, hvilken type udeblivelsessag der er tale om, således at den berørte får korrekt underretning om de processuelle garantier, navnlig vedrørende de retsmidler, som vedkommende råder over, i overensstemmelse med den bestemmelse i direktiv 2016/343, som den pågældende sag i det væsentlige henhører under.
- 18 Der er imidlertid uklarhed om de processuelle garantier, som den tiltalte skal have i en situation som den omhandlede i sagen for den forelæggende ret, hvor tiltalte er flygtet efter at have modtaget underretning om det første anklageskrift og før indledningen af den retslige fase af straffesagen. Den forelæggende ret har desuden anført, at det ikke kan udelukkes, at IR findes og anholdes på en anden medlemsstats område og overgives til de bulgarske myndigheder i henhold til en europæisk arrestordre. En fortolkning af ikke alene direktiv 2016/343, men også af rammeafgørelse 2002/584 er derfor nødvendig.

19 På denne baggrund har Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 8, stk. 2, litra b), i direktiv 2016/343, sammenholdt med 36.-39. betragtning til [direktivet], og artikel 4a, stk. 1, litra b), i rammeafgørelse [2002/584], sammenholdt med 7.-10. betragtning til [rammeafgørelse 2009/299], fortolkes således, at [disse bestemmelser] omfatter en situation, hvori den tiltalte er blevet underrettet om den tiltale, der er rejst mod ham, i dennes oprindelige udgave, herefter objektivt ikke kan underrettes om retssagen, fordi han er flygtet, og forsvares af en beskikket advokat, med hvem han ikke har nogen kontakt?

2) Såfremt dette besvares benægtende,

er en national bestemmelse ([strafferetsplejelovens] artikel 423, stk. 1 og 5), som ikke fastsætter nogen retsbeskyttelse over for efterforskningsskridt, som gennemføres in absentia, og en domfældelse, som sker in absentia, da forenelig med artikel 9, sammenholdt med artikel 8, stk. 4, andet punktum, i direktiv 2016/343, og artikel 4a, stk. 3, sammenholdt med [artikel 4a,] stk. 1, litra d), i rammeafgørelse [2002/584], hvis den tiltalte efter at være blevet underrettet om den oprindelige tiltale holder sig skjult og derfor hverken har kunnet underrettes om datoen og stedet for retssagen eller om konsekvenserne af ikke at give møde?

3) Såfremt dette besvares benægtende,

har artikel 9 i direktiv 2016/343, sammenholdt med chartrets artikel 47, da direkte virkning?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

20 Ifølge fast retspraksis gælder der en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge, og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve, er relevante. Domstolen kan alene afvise at træffe afgørelse vedrørende en anmodning om præjudiciel afgørelse forelagt af en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 25.11.2021, Finanzamt Österreich (Familieydelser til ulandsarbejder), C-372/20, EU:C:2021:962, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

21 Som generaladvokaten har anført i punkt 26 i forslaget til afgørelse, vedrører hovedsagen imidlertid hverken principalt eller accessorisk spørgsmålet om en europæisk arrestordres gyldighed eller fuldbyrdelse. Selv om den forelæggende ret ganske vist har fremhævet, at det ikke kan udelukkes, at IR engang vil blive fundet og anholdt på en anden medlemsstats område og overgivet til de bulgarske myndigheder i henhold til en sådan arrestordre, fremgår det klart af oplysningerne i sagsakterne for Domstolen, at en sådan situation ikke foreligger i forbindelse med den straffesag, der har ført til den foreliggende præjudicielle forelæggelse.

22 For så vidt som dette er tilfældet, er den faktiske situation, som den forelæggende ret henviser til, derfor af hypotetisk karakter.

- 23 Det følger heraf, at anmodningen om præjudiciel afgørelse skal afvises, for så vidt som den vedrører fortolkningen af rammeafgørelse 2002/584.

Realiteten

- 24 Den forelæggende ret ønsker med sine spørgsmål, der skal behandles samlet, nærmere bestemt oplyst, om artikel 8 og 9 i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at en tiltalt, som de kompetente nationale myndigheder ikke har kunnet finde, selv om de har gjort en rimelig indsats, og som disse myndigheder derfor ikke har kunnet meddele oplysninger om retssagen mod vedkommende, kan retsforfølges og, alt efter omstændighederne, dømmes in absentia, uden at den pågældende har mulighed for, efter underretningen om domfældelsen, umiddelbart at gøre retten i henhold til dette direktiv til at få genoptaget sagen eller til adgang til et tilsvarende retsmiddel, der fører til en fornyet behandling af sagens realitet under vedkommendes tilstedeværelse, gældende.
- 25 I denne henseende bemærkes indledningsvis, at direktiv 2016/343 i henhold til artikel 1 har til formål at fastlægge fælles minimumsregler vedrørende visse aspekter af straffesager, herunder »retten til at være til stede under retssagen«. Som det udtrykkeligt er bekræftet i 33. betragtning til dette direktiv, udgør denne ret en integrerende del af den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang.
- 26 Direktivets artikel 8, stk. 1, pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at sikre, at denne ret overholdes. I henhold til denne artikels stk. 2 og 4 kan medlemsstaterne imidlertid på visse betingelser fastsætte mulighed for afholdelse af retssager, uden at den mistænkte eller tiltalte er til stede.
- 27 I denne sammenhæng fastsætter artikel 9 i direktiv 2016/343, at medlemsstaterne skal sikre, at den berørte, når en sådan retssag gennemføres, selv om de betingelser, der er fastsat i direktivets artikel 8, stk. 2, ikke er overholdt, har ret »til en ny retssag eller til et andet retsmiddel, som giver mulighed for en fornyet prøvelse af sagens realitet [...], og som kan føre til, at den oprindelige afgørelse ændres« (herefter »retten til en ny retssag«). Som præciseret i direktivets artikel 8, stk. 4, er det i så fald vigtigt, at den berørte, når denne underrettes om udeblivelsesafgørelsen, også underrettes om både retten til en ny retssag og muligheden for at anfægte afgørelsen.
- 28 Eftersom artikel 8, stk. 4, og artikel 9 i direktiv 2016/343 ubetinget og tilstrækkeligt præcist angiver anvendelsesområdet for og rækkevidden af retten til en ny retssag, skal disse bestemmelser anses for at have direkte virkning. Enhver person, der har ret til en ny retssag, kan derfor gøre denne ret gældende over for den pågældende medlemsstat ved de nationale domstole, enten når denne medlemsstat ikke har gennemført dette direktiv i national ret inden for den fastsatte frist, eller når den ikke har gennemført det korrekt (jf. i denne retning dom af 25.7.2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, præmis 98 og 99).
- 29 Som det i øvrigt utvetydigt fremgår af de nævnte bestemmelser, er denne ret forbeholdt personer, hvis retssag gennemføres, uden at de er til stede, selv om de betingelser, der er fastsat i direktivets artikel 8, stk. 2, ikke er opfyldt.
- 30 Når de betingelser, der er fastsat i artikel 8, stk. 2, er opfyldt, kan en udeblivelsessag derfor føre til en afgørelse, der i overensstemmelse med samme artikels stk. 3 kan fuldbyrdes, uden at medlemsstaten er forpligtet til at fastsætte ret til en ny retssag.

- 31 Det følger heraf, at en person, der er dømt in absentia, kun kan fratages retten til en ny retssag, såfremt betingelserne i artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343, hvis indhold skal præciseres, er opfyldt.
- 32 I henhold til Domstolens faste praksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (jf. i denne retning dom af 17.11.1983, Merck, 292/82, EU:C:1983:335, præmis 12, og af 28.1.2021, Spetsializirana prokuratura (Meddelelse om rettigheder), C-649/19, EU:C:2021:75, præmis 42). Med henblik herpå skal der navnlig tages hensyn til betragtningerne til den pågældende EU-retsakt, for så vidt som disse er vigtige fortolkningselementer, som kan oplyse om retsaktens udsteders hensigter (jf. i denne retning dom af 19.12.2019, Puppincx m.fl. mod Kommissionen, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, præmis 75).
- 33 Hvad angår ordlyden af artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 bemærkes, at det følger af denne, at overholdelsen af de betingelser, der er fastsat i denne bestemmelse, forudsætter, at den berørte enten i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde, eller at vedkommende blot er blevet underrettet om retssagen, men i øvrigt repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som den pågældende eller staten har udpeget.
- 34 Som generaladvokaten har anført i punkt 34 i forslaget til afgørelse, hviler medlemsstaternes mulighed i henhold til artikel 8, stk. 2 og 3, i direktiv 2016/343 for, når betingelserne i artikel 8, stk. 2, er opfyldt, at gennemføre en udeblivelsessag og fuldbyrde afgørelsen uden at give mulighed for en ny retssag, på den forudsætning, at den berørte, som er blevet behørigt underrettet, i den situation, der er omhandlet i artikel 8, stk. 2, frivilligt og utvetydigt har givet afkald på at være til stede under retssagen.
- 35 Dette understøttes af 35. betragtning til direktivet, hvori det er anført, at den berørte person udtrykkeligt eller stiltiende, men dog utvetydigt, kan give afkald på retten til at være til stede under retssagen. I denne betragtning, der gør det muligt at forstå den sammenhæng, hvori betingelserne i direktivets artikel 8, stk. 2, indgår, er det præciseret, at selv om retten til at være til stede under retssagen ganske vist ikke er absolut, forbliver muligheden for at gennemføre en udeblivelsessag, uden at der efterfølgende – efter anmodning fra den berørte – skal afholdes en ny retssag, ikke desto mindre begrænset til situationer, hvor den pågældende af egen fri vilje utvetydigt har afholdt sig fra at være til stede under den retssag, der er indledt mod vedkommende.
- 36 Hvad angår den teleologiske fortolkning af artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 skal det bemærkes, at den forudsætning, der er anført i denne doms præmis 34, sikrer overholdelsen af formålet med direktivet, der – som det fremgår af niende og tiende betragtning hertil – er at styrke retten til en retfærdig rettergang i straffesager, således at medlemsstaternes tillid til hinandens strafferetlige systemer øges.
- 37 Henset til dette formål skal direktivets bestemmelser om retten til at være til stede under retssagen og retten til en ny retssag fortolkes på en sådan måde, at retten til forsvar sikres, samtidig med at det undgås, at en person, der, selv om vedkommende er blevet underrettet om en retssags afholdelse, enten udtrykkeligt eller stiltiende, men dog utvetydigt, har givet afkald på at være til stede under retssagen, efter en udeblivelsesdom kan kræve en ny retssag og dermed uretmæssigt modvirke retsforfølgningens effektivitet og hensynet til god retspleje.

- 38 Det er på baggrund af disse tekstuelle, kontekstuelle og teleologiske forhold, at det herefter skal præciseres, under hvilke betingelser en udeblivelsessag henhører under en af de situationer, der er omhandlet i artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343, nemlig en situation, hvor den berørte stiltiende, men dog utvetydigt, har givet afkald på at udøve sin ret til at være til stede under retssagen som følge af, at den pågældende ikke har givet møde i sagen, selv om vedkommende må anses for »i tide [at være] blevet underrettet om retssagen«, og desuden enten er repræsenteret af en befuldmægtiget advokat eller er blevet oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde.
- 39 Hvad angår underretningen om retssagen fremgår det af 36. betragtning til direktiv 2016/343, at det har været EU-lovgivers hensigt, at den berørte skal anses for at være blevet behørigt underrettet, hvis vedkommende i tide er blevet »[indkaldt] personligt«, eller der »ad anden vej [er givet] den pågældende en officiel meddelelse om tid og sted for retssagen på en måde, der gør det muligt for vedkommende at blive bekendt med [denne]«.
- 40 Det fremgår ligeledes af denne betragtning, at underretning af den berørte person om konsekvenserne af at undlade at give møde navnlig skal forstås som i tide at underrette den pågældende om, »at der kan afsiges en afgørelse, uden at vedkommende møder op til retssagen«.
- 41 Det tilkommer følgelig den nationale ret, som skal undersøge, om betingelserne i artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 er opfyldt, at efterprøve, om et officielt dokument, der utvetydigt angiver tid og sted for retssagen, og – såfremt den berørte ikke er repræsenteret af en befuldmægtiget advokat – oplyser om konsekvenserne af eventuelt at undlade at give møde, er blevet udstedt til den berørte.
- 42 Det påhviler i øvrigt denne ret at efterprøve, om dette dokument er blevet forkyndt rettidigt, dvs. på et tidspunkt, der ligger tilstrækkeligt langt fra det tidspunkt, som er fastsat for retssagen, således at den berørte, såfremt vedkommende beslutter at deltage i denne, kan forberede sit forsvar effektivt.
- 43 Den forelæggende ret kan ved denne efterprøvelse basere sig på den fremgangsmåde for indkaldelse til retssagen, som er fastsat i national ret. Det bemærkes i denne henseende, at direktiv 2016/343 alene har til formål at fastsætte fælles minimumsregler og derfor ikke gennemfører en fuldstændig harmonisering af strafferetsplejen (jf. i denne retning navnlig dom af 28.11.2019, Spetsializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, præmis 30, og af 13.2.2020, Spetsializirana prokuratura (Retsmøde uden at den tiltalte er til stede), C-688/18, EU:C:2020:94, præmis 28). En sådan fremgangsmåde, der er fastsat i national ret, må imidlertid ikke være til skade for direktivets formål, som består i at sikre en retfærdig behandling af sagen og følgelig gøre det muligt for den berørte at være til stede under retssagen, hvilket indbefatter mulighed for at forberede sit forsvar (jf. analogt dom af 23.11.2021, IS (Forelæggelsesafgørelsens ulovlighed), C-564/19, EU:C:2021:949, præmis 128).
- 44 Såfremt den berørte person ikke har modtaget det officielle dokument, som er omhandlet i denne doms præmis 41, kan denne person alligevel, således som det fremgår af 39. betragtning til direktiv 2016/343, være genstand for en udeblivelsesafgørelse, der kan fuldbyrdes.
- 45 Når dette er sagt, skal denne person, således som det i øvrigt fremgår af denne betragtning, have ret til en ny retssag som omhandlet i direktivets artikel 9, såfremt betingelserne i dets artikel 8, stk. 2, ikke er opfyldt.

- 46 Følgelig er tiltalte, der er flygtet, omfattet af det tilfælde, der er omhandlet i artikel 8, stk. 4, i direktiv 2016/343, når betingelserne i dette direktivs artikel 8, stk. 2, ikke er opfyldt.
- 47 Dette direktiv er derfor til hinder for en national lovgivning, der udelukker ret til en ny retssag alene af den grund, at den berørte person er flygtet, og myndighederne ikke har kunnet finde den pågældende.
- 48 Det er kun, når det fremgår af præcise og objektive indicier, at den berørte person – skønt den pågældende officielt er blevet underrettet om, at vedkommende er tiltalt for at have begået en strafbar handling, og således vidste, at der ville blive afholdt en retssag mod vedkommende – bevidst søger at undgå officielt at modtage oplysningerne om tid og sted for retssagen, at denne person, dog med forbehold for de særlige behov hos sårbare personer som omhandlet i 42. og 43. betragtning til direktiv 2016/343, kan anses for at være blevet underrettet om retssagen og frivilligt og utvetydigt have givet afkald på at udøve sin ret til at være til stede under denne. Den situation, at en sådan person – der har modtaget tilstrækkelige oplysninger til at være klar over, at der skulle gennemføres en retssag mod den pågældende, og som ved forsætlige handlinger, i den hensigt at unddrage sig retsforfølgning, har forhindret myndighederne i officielt at underrette vedkommende om retssagen i tide ved hjælp af det i denne doms præmis 41 omhandlede dokument – er således omfattet af det tilfælde, der er omhandlet i dette direktivs artikel 8, stk. 2.
- 49 Sådanne præcise og objektive indicier foreligger bl.a., når denne person med vilje har angivet en forkert adresse til de kompetente nationale strafferetlige myndigheder eller ikke længere befinder sig på den angivne adresse.
- 50 Den ovenfor anførte fortolkning af artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 understøttes af 38. betragtning til dette direktiv, hvorefter der ved afgørelsen af, om den måde, hvorpå den mistænkte eller tiltalte er blevet underrettet, er tilstrækkelig til at sikre, at den pågældende er bekendt med retssagen, bør tages særligt hensyn til den omhu, som de offentlige myndigheder har udøvet for at underrette den pågældende, og til den omhu, som den pågældende har udøvet for at modtage underretningen.
- 51 Denne fortolkning overholder desuden retten til en retfærdig rettergang som omhandlet i 47. betragtning til direktiv 2016/343 og som fastsat i chartrets artikel 47, stk. 2 og 3, og artikel 48, der – således som det er præciseret i forklaringerne til chartret om grundlæggende rettigheder (EUT 2007, C 303, s. 17) – svarer til EMRK's artikel 6 (jf. i denne retning dom af 13.2.2020, Spetsializirana prokuratura (Retsmøde uden at den tiltalte er til stede), C-688/18, EU:C:2020:94, præmis 34 og 35).
- 52 Som det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, er hverken ordlyden af eller ånden bag EMRK's artikel 6 nemlig til hinder for, at en person frivilligt, udtrykkeligt eller stiltiende, giver afkald på garantierne vedrørende en retfærdig rettergang. Afkaldet på retten til at være til stede i retsmødet skal godtgøres utvetydigt og under sikring af de nødvendige garantier i forhold til rettighedens betydning. Desuden må afkaldet ikke være i strid med væsentlige samfundsinteresser (Menneskerettighedsdomstolen, 1.3.2006, Sejdivic mod Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, og Menneskerettighedsdomstolen, 13.3.2018, Vilches Coronado m.fl. mod Spanien, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).
- 53 Det fremgår navnlig af denne retspraksis, at et sådant afkald kan fastslås at foreligge, når det er godtgjort, at den tiltalte er underrettet om, at der er rejst en straffesag mod vedkommende, at den tiltalte er bekendt med karakteren af og grunden til tiltalen, og at vedkommende ikke har til

hensigt at deltage i sagen eller agter at unddrage sig retsforfølgningen (jf. navnlig Menneskerettighedsdomstolen, 1.3.2006, Sejdivic mod Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 99, og Menneskerettighedsdomstolen, 23.5.2006, Kounov mod Bulgarien, CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 48). En sådan hensigt foreligger bl.a., når indkaldelsen til at give møde ikke har kunnet overbringes på grund af en adresseændring, som den tiltalte har undladt at meddele de kompetente myndigheder. I et sådant tilfælde kan den berørte ikke gøre en ret til en ny retssag gældende (jf. i denne retning Menneskerettighedsdomstolen, 26.1.2017, Lena Atanasova mod Bulgarien, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, § 52).

- 54 I det foreliggende tilfælde er det i lyset af den fortolkning af artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343, som følger af ovenstående betragtninger, at det ved afgørelsen af, om IR bør have ret til en ny retssag eller til et andet retsmiddel, som giver mulighed for en fornyet prøvelse af sagens realitet, tilkommer den forelæggende ret at undersøge, om IR i tide er blevet underrettet om retssagen og, såfremt han ikke er repræsenteret af en befuldmægtiget advokat, om konsekvenserne af at undlade at give møde, og om han stiltiende, men dog utvetydigt har givet afkald på sin ret til at være til stede under retssagen.
- 55 Det skal i denne henseende præciseres, at undersøgelsen af den i hovedsagen omhandlede situation kan være omfattet af det tilfælde, der er omhandlet i dette direktivs artikel 8, stk. 2, litra a).
- 56 Det fremgår nemlig af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at IR's beskikkede advokat på intet tidspunkt har været i kontakt med IR, som heller ikke har reageret på udpegelsen af denne advokat. Under disse omstændigheder kan denne advokat muligvis ikke anses for at være udpeget af IR som »befuldmægtiget« som omhandlet i artikel 8, stk. 2, litra b), i direktiv 2016/343, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve i lyset af de betingelser, der er fastsat i national ret. Som det fremgår af 37. betragtning til dette direktiv, kræves det nemlig, for at der kan foreligge en »fuldmagt« som omhandlet i direktivet, at den berørte selv har betroet en advokat – der eventuelt kan være den, som vedkommende har fået beskikket – opgaven at repræsentere sig.
- 57 Endelig bemærkes, at det fremgår af oplysningerne i sagsakterne for Domstolen, at det oprindelige anklageskrift, der blev forkyndt for IR personligt, blev erklæret ugyldigt. Det nye anklageskrift, som den igangværende udeblivelsessag er baseret på, er ikke blevet forkyndt personligt, idet IR i et på forhånd ubestemt tidsrum, uden at have underrettet de kompetente myndigheder, har forladt den adresse, som han oplyste i forbindelse med forkyndelsen af det oprindelige anklageskrift, og som han angav som værende sin kontaktadresse.
- 58 Det er ikke præciseret i anmodningen om præjudiciel afgørelse, om karakteren af og grunden til tiltalen mod IR, således som angivet i det nye anklageskrift, herunder med hensyn til den retlige kvalifikation af de faktiske omstændigheder, svarer til, hvad der er angivet i det oprindelige anklageskrift. Det er heller ikke præciseret i denne anmodning, om forkyndelsen af et nyt anklageskrift er nødvendig alene af den grund, at det oprindelige anklageskrift var behæftet med en formalitetsmangel. Såfremt den forelæggende ret måtte fastslå, at indholdet af det nye anklageskrift svarer til det oprindelige anklageskrift, og at dette nye anklageskrift, selv om det ikke har kunnet overgives til IR personligt, er blevet sendt og leveret til den adresse, som han meddelte de myndigheder, der havde ansvaret for undersøgelsesfasen, efter at have modtaget det oprindelige anklageskrift, kunne sådanne omstændigheder udgøre præcise og objektive indicier, der gør det muligt at lægge til grund, at IR – idet han i overensstemmelse med

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/13/EU af 22. maj 2012 om ret til information under straffesager (EUT 2012, L 142, s. 1) er blevet oplyst om karakteren af og grunden til tiltalen og dermed om, at der ville blive gennemført en retssag mod ham – ved at forlade den adresse, som han havde meddelt myndighederne, i den hensigt at unddrage sig retsforfølgning, har forhindret myndighederne i officielt at underrette ham om denne retssag. Det påhviler imidlertid den forelæggende ret at foretage enhver efterprøvelse i denne henseende i lyset af samtlige omstændigheder i hovedsagen.

- 59 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at de forelagte spørgsmål skal besvares med, at artikel 8 og 9 i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at en tiltalt, som de kompetente nationale myndigheder ikke har kunnet finde, selv om de har gjort en rimelig indsats, og som disse myndigheder derfor ikke har kunnet meddele oplysninger om retssagen mod vedkommende, kan retsforfølges og, alt efter omstændighederne, dømmes in absentia, idet den pågældende dog i så fald principielt skal have mulighed for, efter underretningen om domfældelsen, umiddelbart at gøre retten i henhold til dette direktiv til at få genoptaget sagen eller til adgang til et tilsvarende retsmiddel, der fører til en fornyet behandling af sagens realitet under vedkommendes tilstedeværelse, gældende. Denne ret kan imidlertid nægtes den tiltalte, såfremt det fremgår af præcise og objektive indicier, at denne har modtaget tilstrækkelige oplysninger til at være klar over, at der skulle gennemføres en retssag mod den pågældende, og ved forsætlige handlinger i den hensigt at unddrage sig retsforfølgning har forhindret myndighederne i officielt at underrette vedkommende om retssagen.

Sagsomkostninger

- 60 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 8 og 9 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager skal fortolkes således, at en tiltalt, som de kompetente nationale myndigheder ikke har kunnet finde, selv om de har gjort en rimelig indsats, og som disse myndigheder derfor ikke har kunnet meddele oplysninger om retssagen mod vedkommende, kan retsforfølges og, alt efter omstændighederne, dømmes in absentia, idet den pågældende dog i så fald principielt skal have mulighed for, efter underretningen om domfældelsen, umiddelbart at gøre retten i henhold til dette direktiv til at få genoptaget sagen eller til adgang til et tilsvarende retsmiddel, der fører til en fornyet behandling af sagens realitet under vedkommendes tilstedeværelse, gældende. Denne ret kan imidlertid nægtes den tiltalte, såfremt det fremgår af præcise og objektive indicier, at denne har modtaget tilstrækkelige oplysninger til at være klar over, at der skulle gennemføres en retssag mod den pågældende, og ved forsætlige handlinger i den hensigt at unddrage sig retsforfølgning har forhindret myndighederne i officielt at underrette vedkommende om retssagen.

Underskrifter